

Джерела:

1. Департамент соціального захисту населення Запорізької. ОДА URL: <https://dszn-zoda.gov.ua/node/495>
2. Одеський обласний центр громадського здоров'я. URL: <https://healthcenter.od.ua/bezpeka/>
3. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/protecting-vulnerable-groups-in-crisis-situations-more-effective-structures-and-procedures-needed>
4. ПРООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2021/vulnerable-populations-in-ukraine-to-get-better-access-to-justice-through-new-online-tool.html>
5. Сайт Безоплатної Правової Допомоги. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/osobystyj-kabinet-kliyenta-systemy-bpd-zapratsyuvav-u-testovomu-rezhymi/>
6. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/yak-zakhystyty-prava-vrazlyvykh-hrup-naselennia-pidchas-pandemii-covid-19-viziia-amnesty-international-ukraina/>
7. Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3021847-krizovij-kodeks-ukraina-u-radi-evropi-iniciuvala-pravila-gri-dla-kerivnictva-derzav.html>

Дерунець Наталія Олександрівна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права*

Київського національного торговельно-економічного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРАВОМІРНИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права і свободи людини, що гарантуються нормами міжнародного права на практиці не повинні завдавати шкоди правам та свободам інших осіб, а також іншим гарантованим інтересам індивіда, суспільства та держави. З цією метою держави змушені за допомогою міжнародно-правових та внутрішньодержавних правових засобів обмежувати права і свободи людини.

Крім того, у сучасному світі виникають нові глобальні загрози людству, наприклад, такі як: міжнародний тероризм,

міжнародна організована злочинність, незаконний оборот наркотичних засобів і психотропних речовин та інші злочинні посягання. У зв'язку з цим особливого значення набуває захист суспільства від подібного роду загроз. І тут на перший план виходить питання розумного і необхідного обмеження прав і свобод людини, особливості якого визначені міжнародним правом і безпосередньо реалізовані в національному законодавстві держав.

Хоча обмеження прав і свобод встановлюються кожною державою самостійно на основі національного законодавства, у сучасних умовах міжнародна спільнота виводить цю проблему за межі внутрішньої юрисдикції держави. Міжнародне право, закріплюючи загальновизнані стандарти щодо прав і свобод людини, встановлює і можливість їх розумного і необхідного обмеження з метою дотримання загальних інтересів. Безумовно, більшість з допустимих міжнародним правом умов правомірності застосовуваних заходів, що обмежують права і свободи людини, і відповідно використовуваних в міжнародних документах формулювань, загальними і вимагають подальшої конкретизації і уточнення.

У загальному вигляді правомірне обмеження прав громадян можна визначити як юридичні заходи, що вводяться в суворо визначених цілях, закріплені в нормативних правових актах, спрямовані на встановлення перешкод для реалізації громадянам тих чи інших прав і забезпечують дотримання необхідного балансу інтересів особистості, суспільства і держави [1].

Якщо звернемося до Загальної декларації прав людини 1948 р., яка в силу звичаю отримала обов'язкову силу, а також до інших міжнародно-правових документів, то побачимо, що в Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. (п. 2 ст. 29) [2], у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. (ст. 4), у Документі Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЕ від 29 червня 1990 р. (ст. 24) [3], в Африканській хартії прав людини і народів від 26 червня 1981 р. (ст. 11, 12) [4], в Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод 4 листопада 1950 р.) (ст. 8–11, 18) [5] використовується термін «обмеження».

Цілі обмеження прав і свобод людини в науковій літературі визначаються по-різному: стримування протизаконного діяння з метою захисту суспільних відносин; заборона всього суспільно шкідливого, що виключає зловживання свободою; захист суспільства, прав і свобод (інтересів) інших осіб від свавілля правокористувача; необхідність поваги прав і свобод інших людей і нормальне функціонування суспільства і держави; підтримання правопорядку, забезпечення особистої безпеки, забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, створення безпечних умов для економічної діяльності та охорони всіх форм власності, дотримання державних мінімальних стандартів за основними показниками рівня життя, культурний розвиток суспільства.

Відповідно до класифікації прав людини, усі обмеження можна поділити на:

- 1) обмеження особистих (цивільних) прав;
- 2) обмеження політичних прав;
- 3) обмеження соціальних, економічних і культурних прав.

Проілюструємо це на деяких прикладах правомірних обмежень прав і свобод, які використовуються як в міжнародній практиці, так і в практиці окремих держав. Так, обмежені можуть бути наступні особисті (цивільні) права, що стосуються недоторканності особи:

– право на свободу пересування може бути обмежено на певний термін в умовах надзвичайного стану, наприклад, шляхом введення режиму комендантської години;

– право на свободу думки, совісті і релігії в окремих випадках може підлягати обмеженням, пов'язаним із заборонаю висловлювати антигромадські або такі, що ганьблять релігійні почуття інших громадян погляди і думки і т. п.

Група процесуальних прав, які також можна назвати судовими гарантіями, в яку входять, наприклад, право безперешкодного доступу до правосуддя, право на незалежний і неупереджений суд, презумпція невинуватості, право не бути підданим суду і покарання за дію або бездіяльність, які на час їх вчинення не були кримінальним злочином (заборона зворотної сили закону), як правило, не підлягає будь-яким обмеженням.

Відносно політичних прав можна говорити про наступні обмеження: обмеження права на участь в управлінні справами держави за віковим цензом (можливість займати пост глави держави після досягнення певного віку); обмеження окремих політичних прав, які визначаються цензом осілості; обмеження виборчих прав; нарешті, найбільш яскраві обмеження політичних прав за ознакою дієздатності або за ознакою громадянства. Крім того, в особливих випадках можуть обмежуватися права на свободу вираження поглядів та свободу зібрань, а для певних категорій громадян – право на вступ до політичних партій.

Проаналізувавши правове регулювання обмеження прав і свобод людини в різних країнах, можна узагальнити певні положення, відповідно до яких дане регулювання здійснюється:

1) обмеження прав і свобод продиктовано лише тим, що реалізація цих прав і свобод може перешкодити діяльності органів державної влади з відновлення правопорядку;

2) громадяни повинні бути заздалегідь поінформовані про введення надзвичайного режиму, а також про те, які конкретно права і свободи та в якому обсязі обмежуються;

3) не можуть обмежуватися деякі права людини: право на свободу від катувань, від жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання; право не бути в рабстві або підневільному стані; право на визнання правосуб'єктності; право не піддаватися покаранню за дію, яка на момент її вчинення не становила кримінального правопорушення;

4) обмеження прав і свобод в умовах надзвичайного режиму має носити тимчасовий характер;

5) введення надзвичайного або іншого стану потребує схвалення парламенту, а продовження терміну його дії можливо тільки з дозволу парламенту.

Таким чином, правомірні обмеження прав людини, в усіх випадках повинні відповідати меті знайти розумний компроміс між суспільною необхідністю та інтересами особи, яка має певні права. Безумовно, обмеження права можливе лише до тих пір, поки воно не буде суперечити істинному призначенню самого права.

Джерела:

1. Назаров В. В. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на вдосконалення стандартів обмеження конституційних прав людини// Національна бібліотека ім. Вернадського / Європейські перспективи № 1. 2011. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evp/2011_1_1/Nazarow.pdf
2. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ від 10.12.1948 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЕ : Міжнародний документ від 29 червня 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082
4. Африканська хартія прав людини і народів : Міжнародний документ від 26.06.1981. URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/7770-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Рада Європи, Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Димов Кирило Борисович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕПАТРІАЦІЇ МІГРАНТІВ У КРАЇНУ ПОХОДЖЕННЯ НА ПРИКЛАДІ СИТУАЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

XXI століття стало періодом масштабної глобалізації, коли поглиблюються зв'язки навіть між тими державами, які мають кардинально різні правові системи, форми правління, знаходяться на великій відстані одна від одної та, здавалося б, не повинні б мати нічого спільного. Нещодавні події в Республіці Білорусь, пов'язані з напливом мігрантів та переміщенням їх до кордонів з країнами-членами Європейського Союзу, стали одним з ключових проблемних моментів у сучасній науці та практиці міжнародного права.